

HØJERUP – STATIONSVEJ 2-6

Området omkring det nuværende "Dragørhjørnet" hed fra midten af 1700-tallet og gennem 1800-tallet *Højerup*.

Navnet relaterer sig sandsynligvis til et af gamle strandvolde domineret område her bag byen, nord for Kirkevej. Her lå også "Bøhms Bakke" (ved matrikel nr. 8) - et sted, hvor der kunne kælkes om vinteren.

Navnet "Højerup" er fundet nævnt første gang omkring 1770, hvor stedet var et pejlemærke for lodserne.

Her blev byens smedje etableret omkring 1703. Den var af hensyn til brandfaren placeret uden for bykernen.

Den klejnsmed, som etablerede sig her, hed *Mathias Frederik Rasmussen*. Det vides ikke, hvor han stammede fra, men han deltog i den almindelige jammer over tidernes ugunst.

I skattemandtallet 1705 fik han indføjet: "- han kan hverken holde dreng eller pige formedelst sine arme vilkår, tilmed ejer han hverken hus eller noget af det redskab, som han bruger til sit ringe arbejde, når undertiden lidet falder".

Mathias Rasmussen fik syv børn, hvoraf de fire nåede frem til voksenalderen, han blev stamfader til en stor slægt af Schmidt'er i Dragør, og han døde i 1721.

Enken *Margaretha Christophersdatter* giftede sig nogle år senere med en 20 år yngre smedesvend, *Ole Larsen* fra Tømmerup. Han fik sig dermed en smedevirksomhed og kunne så håbe på senere at få sig en ung kone og nogle børn. Således kom det imidlertid ikke til at gå, for Margaretha var 86 år, inden hun i 1759 forlod denne verden. 3 år senere hængte Ole Larsen sig i smedjen.

Efter Ole Larsens død blev smedevirksomheden nedlagt. Ejendommen blev herefter overtaget af skipper *Lars Theisen Palm*. Han var netop nygift samme år, som Ole Larsen hængte sig.

Lars stammede fra [Magstræde 7](#). Hans første kone, *Nele Povelsdatter*, kom fra [Strandgade 14](#). Hun døde 10 måneder efter deres vielse, så det er nok ikke forkert at gætte på, at det var i forbindelse med en fødsel.

Næste hustru var *Anne Hansdatter* - en skipperdatter fra [Badstuevælen 7](#). Hun fødte to døtre og en søn. I 1781 fik Lars sig en ny kone - *Marchen Pieter Simonsen* fra [Lodsstræde 4](#). I dette ægteskab fødtes datteren *Anne*, opkaldt efter den forrige afdøde kone.

Lars Theisen Palm var i 1763 ejer af en galease på 28 læster. Efter hans død i 1783 giftede hans enke sig med skipper *Jens Christiansen Præst*. Med den nye mand fik Marchen to børn, der nåede frem til voksenalderen.

Efter Marchens død i 1806 giftede Jens sig med *Marchen Jens Sørensen Præst* fra [Badstuevælen 4](#). Hun havde tidligere været gift med matros *Hans Mogensen Snedker* fra [Badstuevælen 14](#), fra hvem hun var blevet skilt.

Hans meldte sig i 1813 som frivillig til de franske skibe i Vlissingen. I 1818 døde han på Frederiks Hospital i København. Med ham havde Marchen en datter, *Niel Hansdatter*, der som voksen blev gift med en husmand i Maglebylille.

Jens Christiansen Præst og hans hustru Marchen Jens Præst døde i april 1833 med få dages mellemrum. Deres to døtre på henholdsvis 5 og 9 år kom derefter i pleje hos forhenværende foged *Pieter Jensen Skriver* i [Lodsstræde 4](#). Jens Christiansen Præst var ved sin død Dragørs foged.

Det hus, som Præst efterlod sig ved sin død, var en øst-vest beliggende bygning på 7 fag med 2 tilbygninger i form af en forstueindgang og en kældernedgang. Endvidere var der nordøst for dette hus en 8 fags nord-syd beliggende bygning indrettet til brændeskur, stald, lokum, vævestue m.m.

Man kunne forestille sig, at denne sidste bygning engang har huset Ole Larsens smedje, og at han har haft sin

beboelse i det øst-vest beliggende hus.

Væveriet på Højrerup

Disse bygninger blev herefter erhvervet af en københavnsk tøjbrikant ved navn *Herman Stahl*, som ved at flytte en del af sin produktion til Dragør kunne drage nytte af den væveekspertise, som byens kvinder besad.

I første omgang har han nok taget de to gamle bygninger i brug, men derefter gik det rask fremad med at bygge nyt. I løbet af sommeren 1834 havde han fået forlænget hovedbygningen fra 7 til 12 fag og forhøjet den til to etager. Da den blev anmeldt til brandforsikring i oktober 1834, var den endnu ikke færdigbygget.

Det ser ud, som om den gamle nord-sydgående bygning nu var revet ned, og i stedet for blev opført en ny nordre længe sammenbygget med hovedhuset. Den var på 12 fag i 2 etager og med grundmur til alle sider.

Bygningen var inddelt i 3 afdelinger med forskelligt grej - en indmuret kobberkedel, en opstander med jernpumperedskab, diverse materiel til tekstilfarvning. Huset var i oktober 1834 stadig under opførelse. Endvidere blev opført en søndre længe på 6 fag af mur og bindingsværk med tegltag, indrettet til stald for 4 kreaturer. Denne bygning var heller ikke færdigbygget.

Grunden, hvor Lars Præst' huse havde ligget, var ikke stor nok til disse udvidelser, hvorfor Stahl i første omgang lejede et areal af byens overdrev på den nordlige side af komplekset. Det var på 1320 kvadratalen, som han fik skøde på i juni 1835. Men længe forinden havde hans nye planer fået ham til at bede om en større grund for at kunne opføre et tørrehus til det farveri og blegeri, han var i færd med at bygge. Dette tørrehus måtte placeres længere væk fra farveriets skorsten, "da det er almindeligt, at hvor der brænder stenkul, gnisterne slår ovenover skorstenen", hvorved der let kunne opstå ildebrand.

I november 1834 kunne han anmelde nye udvidelser til brandforsikringen. Hovedhuset var i begge etager blevet forsynet med forskellige ovne. Det i den nordre længe tidligere omtalte jernpumperedskab var blevet tilsluttet en "mekanisk maskine" bestående af en hestegang med et støbt jernkæmshjul, som stod i fri luft uden for bygningens nordre ende og via en liggende jernaksel ind i huset stod i forbindelse med det nævnte pumperedskab. Denne maskine kunne drive flere "lignende indretninger".

Endvidere var der på grunden opført ovennævnte tørrehus - benævnt "Thaarnet" - på 12 alen i kvadrat og 4 etager høj, forsynet med en "altan" med jerngelænder. Alle etager var indrettet til tøjtørring med jalousier og lemme.

Der skulle imidlertid flere udvidelser til. I 1837 fik han skøde på en byggeplads på 1680 kvadratalen. Da havde han allerede året tidligere fået udvidet sin brandforsikring på grund af forbedringer. Nord for den nordre længe var opført en ottekantet bygning af tømmer og brædder med stråtag. Det var den ovenomtalte hestegang, der var kommet under tag.

I den nordre længe var installeret en vaskemaskine samt flere kar og ovne. Loftsetagen i denne bygning var blevet forsynet med flere specielle væve - en silkebåndvæv, en bomuldsbåndvæv, en fløjlsvæv og to damaskvæve. Endvidere en bobinetmaskine til fremstilling af kniplingsstoffer og en jacquardmaskine til mønstrede stoffer.

En vestlig bygning på 8 fag var også kommet til. Den var indrettet til stald for 4 heste samt materielhus og vognskur med porte. Dertil et dobbelt lokum af grundmur og under bygningen en grundmuret skærnkasse. Og på toppen af tørretårnet var nu anbragt en stor malmklokke. Det hele var indhegnet af 34 fag stakit.

Driften af dette store nyopførte fabrikskompleks bevirkede, at der kom en del fremmede folk til byen. Allerede ved folketællingen i februar 1834, hvor fabrikken var i sin spæde start, ses det, at en ung mand, *Friderich Sauer*, var beskæftiget ved farveriet. Han havde indlogeret sig i nabohuset.

En senere købmand i København, *Luis Bramsen*, har i sine erindringer skrevet om sin læretid hos Stahl på fabrikken i Dragør. Her havde han til opgave at udlevere garn til omkring 100 væversker, modtage det

færdigvævede tøj, opmåle det og betale arbejds løn, levere det til vask og glitning i fabrikken samt få det ekspederet med vogn til København. Desuden havde han ansvar for det materiale, der blev benyttet i farveriet og blegeriet.

Fra væveri til restauration

Selv om Højerup har lignet en strålende fabriksvirksomhed, blev dens levetid kun kort. Hvorfor vides ikke. Den må være ophørt engang i 1839, for i januar 1840 blev der afholdt auktion over bygningerne.

Køberen blev muremester *Johan Christoph Krause*. Ved folketællingen i februar 1840 boede muremester Krause med familie på fabriksområdet. Han har helt givet købt bygningerne med henblik på at ombygge dem til beboelse, for 5 år senere boede her 5 familier.

Udover Krause var det en lodsolderland, en skipper, en lods og en skolelærerenke. Det var hovedsagelig folk med en vis økonomisk status, som havde lejet sig ind her.

Muremester Krause efterfulgtes som ejer af sin søn, kaptajn *Krause*. I hans tid blev der indrettet en restauration, "Sommerlyst", i baghaven, forsynet med keglebane og lysthuse.

I 1890 indrettede Krause i ejendommen Dragørs første offentlige badeværelse. På samme tid reklamerede en tandlæge fra Christianshavn med konsultation hver søndag aften i et værelse i Højerup. Omkring 1900 indrettedes byens første postkontor her.

Efter kaptajn Krause blev ejendommen i 1898 erhvervet af gæstgiver *Rander* og senere af hans enke.

I 1914 var det "A/S matr.nr. 9a" som stod for ejerskabet indtil 1918, hvor grosserer *Steinmann Olsen* tog over, efterfulgt i 1931 af landsretsagfører Carl Bryld.

I det lille hjørnehus beliggende ud til krydset Kirkevej/Stationsvej, hvor der tidligere havde været stald til 4 heste, boede i sidste halvdel af 1800-tallet to ugifte søstre, *Neel* og *Leise Walløe*, som opretholdt tilværelsen ved at sidde og væve og ellers holde øje med, hvad der foregik i byen.

I det samme hus var der i 1930'erne en iskagebod, "Kokkens Hjørne", som der gik ry af vidt omkring. Den blev drevet af kokken *Arthur Jensen*, som havde stor succes med sine is-"begejstringer", som folk kom langvejs fra for at købe.

Højerup blev også kendt i 1940'erne, hvor det lagde kulisser til filmatiseringen af Herman Bangs novelle "Sommerglæder".

Ejendommen var efterhånden temmelig forældet, men ingen ville ofre en renovering. I 1955 faldt dødsdommen. Højerup skulle rives ned og give plads for en moderne ejendom. Da dette blev almindelig kendt i byen, vakte det stort postyr.

Gamle dragørere og tilflyttere fandt sammen, og pietetsfølelsen overfor den gamle ejendom blomstrede, mens andre fandt det ganske naturligt, at den gamle saneringsmodne ejendom måtte bort. Den ene af projektets arkitekter, *Chr. Brandi*, udtalte sin forbavselse over postyret omkring nedrivningen, men - "når man ikke selv bor i en forældet ejendom, er det jo noget lettere at kræve den bevaret".

Dragørhjørnet

Vest for ovenomtalte smedevirksomhed, ud mod Kirkevej, bosatte en af smededøtrene, *Apelone Mathiasdatter*, sig sammen med sin ægtefælle, *Anders Olesen*, som både havde tilnavnet Smed og Højerup.

Anders stammede fra Skåne og var i 1739 blevet gift med Apelone. Tilsyneladende har han ikke deltaget aktivt i smedevirksomheden i nabohuset, men til gengæld været på farten som orlogsmatros flere gange.

I 1756 var han med fregatten "Hvide Ørn" til Flekkerø i Norge. På dette togt købte Anders sig 2 pund tobak. Året efter var han udkommanderet på orlogsskibet "Island" på et togt til Middelhavet og Konstantinobel, som varede 1½ år.

I 1759 var han blandt de 19 matroser, som udstod strabadserne på fregatten "Møen"s skæbnesvangre togt til Vestindien, mens 41 af hans kammerater bukkede under for sygdom og aldrig genså Dragør mere. Hele 1762 var Anders forhyret af skipper Dirch Ingemarsen, men i 1765 blev han slettet af rullen og døde i januar 1770.

Formodentlig døde Anders af den sygdom, som nogle dragørmatroser i slutningen af 1769 var blevet smittet med om bord på orlogsskibet "Prindsesse Wilhelmine Caroline" og derefter havde bragt med hjem til Dragør, hvor mere end 30 personer blev smittet og døde.

Anders og Apelone fik kun en søn, som nåede frem til giftealderen. Efter Anders' død ernærede Apelone sig som blegekone.

Den næste familie på matrikel nr. 8 blev skrædder *Peder Hansen* og hustru *Inger Pedersdatter*. Måske er de flyttet ind kort tid efter Anders' død. Hvor de kom fra, er ikke opklaret. At de skulle stamme fra Højerup på Stevns, er nok en fejltolkning.

De medbragte to børn, der var født i 1750'erne - en søn, *Hans Pedersen*, med tilnavnet Højerup og en datter *Pernille Pedersdatter*.

Skrædder Peder Hansen og hustru døde i 1775 og 1782, og de to søskende blev boende i huset, der til sidst blev overtaget af Pernille Pedersdatter, gift 1791 med matros *Niels Hansen Hiulberg*.

Dette par fik en datter, *Inger Nielsdatter*, som senere blev gift med matros *Jan Dirchsen Jans*, der stammede fra Vestgrønningen 22. Jan og Inger fik ingen børn, men adopterede et plejebarn, *Ane Jens Jansdatter*.

Denne Ane Jens Jansdatter, født 1816, var ikke noget fattigmandsbarn, som de fleste plejebørn ellers var. Hun var datter af lodsens *Jens Jansen*, og Anes mor, *Grith Jacob Bertelsen*, var fogeddatter og enke efter skipper *Hans Olsen Broder*. Denne familie boede på Kongevejen 2. Men hvorfor Ane blev adopteret af familien på Højerup, vides ikke. Måske har Inger Nielsdatter her været barnepige for Ane inden sit giftermål i 1817 og mere eller mindre en mor for hende. Anes biologiske mor døde i 1822 i barselseng.

Det blev Ane Jens Jansdatter, der arvede huset. I 1843 fik hun en uægteskabelig datter med en murersvend fra København, *Johan Carl Bøhm*. Ane og Johan blev dog først gift i 1846. Grunden til det sene bryllup var, at han var fraskilt og først skulle have sine skilsmissepapirer i orden. Deres datter fik navnet *Ane Emilie Bøhm*, men hun blev bedre kendt under navnet Mille Bøhm.

I 1847 havde Johan Bøhm en kontrovers med byforstanderskabet, som anklagede ham for uretmæssigt at have tillagt sig mere jord. Han skulle have indhegnet 126 kvadratalen mere end der tilkom ham.

Mille Bøhm mistede sin far sidst i 1850'erne. Moderen ernærede sig ved vævning. Der var desuden tre mindre søskende i familien, foruden den gamle Inger Nielsdatter, som boede hos dem.

Omkring 1873 blev Mille Bøhm gift, men ikke her i sognet. Det var med en person ved navn *Frederik Chr. Kjærulff*, som vistnok var ansat ved militæret. Der var ingen børn i dette ægteskab, og parret har formodentlig været bosat i København.

I 1900 blev Mille Bøhm, alias Ane Kjærulff, enke og levede herefter af pension fra krigsministeriet. I 1891 købte Mille Bøhm og hendes mand ejendommen på Kirkevej af Ane Jens Jansdatter, som døde engang i 1890'erne. I 1901 boede enkefru Ane Kjærulff her alene.

Mille Bøhms broder, *Chr. Bøhm* - værftsarbejder i København - havde to børn: *Carl* og *Anna Bøhm*. Anna blev i 1903 gift med maler *Carl Leth* i Dragør.

Carl Bøhm og *Anna Leth* arvede i 1915 deres fasters hus på Kirkevej, hvorefter ægteparret Leth overtog huset alene.

Carl og Anna Leths hus var en stor rødstensvilla, som blev revet ned omkring 1955 samtidig med, at den gamle fabriksbygning på nabogrunden måtte falde for fremskridtet.